पूर्वत्रसाद्यस्कांश्चयजेद्यज्ञानितिश्लोकद्वयेनवानप्रस्थस्यापिवैश्वानरात्मोपासनमुक्तंतत्कर्मव्यपस्यदुःशकमितिमन्वानःपृच्छति वर्तमानइति यथायथावत् आत्माकथंयोक्तव्यः संधिरार्षः परंवेद्यंब्रह्म ॥१॥ उत्तरमाहार्धेन प्राप्येति एताभ्यामाश्रमाभ्यांब्रह्मचर्यगार्हस्थ्याभ्यांसंस्कारंचित्तशुद्धिंप्राप्यात्मायोक्तव्यइतिपूर्वेणान्वयः चित्तशुद्धौसत्यांवानप्रस्थाद्याश्रमेपियोगमभ्यस्येदित्यर्थः ऋजुमार्गमाह यदिति सार्धेन ॥ २ ॥ कषायंचित्तदोषंपाचयित्वाविश्लथंकृत्वा स्थानेषुआश्रमेषुअनुत्तमं इदंमतंश्रेष्ठमित्यर्थः ॥ ३ ॥ एवंवक्ष्यमाणरीत्या धर्मयोगं ॥ ४ ॥ पश्यन्आत्मदृक् नजहातिकंचित्पदार्थं सर्वव्यापि

श्रीशुकउवाच वर्तमानस्तथैवात्रवानप्रस्थाश्रमेयथा॥ योक्तव्योत्माकथंशक्त्यावेद्यंवैकांक्षतापरं ॥ १ ॥ व्यासउवाच प्राप्यसंस्कारमेताभ्यामाश्रमाभ्यांततःपरं॥ यत्कार्यंपरमार्थंतुतदिहैकमनाःशृणु॥ २॥ कषायंपाचयित्वाशुश्रेणिस्थानेषुचत्रिषु॥ प्रव्रजेच्चपरंस्थानंपारिव्राज्यमनुत्तमं ॥ ३ ॥ तद्ध्रुवानेवमभ्यस्यवर्ततांश्रूयतांतथा॥ एकएवचरेद्धर्मंसिद्ध्यर्थमसहायवान्॥ ४॥ एकश्चरतियःपश्यन्नजहातिनहीयते॥ अनग्निरनिकेतश्चग्राममन्नार्थमाश्रयेत्॥ ५॥ अश्वस्तनविधातास्यान्मुनिर्भावसमाहितः॥ लघ्वाशीनियताहारःसकृदन्ननिषेविता॥ ६॥ कपालंवृक्षमूलानिकुचैलमसहायता॥ उपेक्षासर्वभूतानामेतावद्भिक्षुलक्षणं॥ ७॥ यस्मिन्वाचःप्राविशंतिकूपेत्रस्ताद्विपाइव॥ नवक्तारंपुनर्यांतिसकैवल्याश्रमेवसेत्॥ ८॥ नैवपश्येन्नशृणुयादवाच्यंजातुकस्यचित्॥ ब्राह्मणानांविशेषेणनैवब्रूयात्कथंचन॥ ९॥ यद्ब्राह्मणस्यकुशलंतदेवसततंवदेत्॥ तूष्णीमासीतनिंदायांकुर्वन्भैषज्यमात्मनः॥ १०॥ येनपूर्णमिवाकाशंभवत्येकेनसर्वदा॥ शून्यंयेनजनाकीर्णंतंदेवाब्राह्मणंविदुः॥ ११॥ येनकेनचिदाच्छन्नोयेनकेनचिदाशितः॥ यत्रक्वचनशायीचतंदेवाब्राह्मणंविदुः॥ १२॥ अहेरिवगणाद्भीतःसौहित्यान्नरकादिव॥ कुणपादिवचस्त्रीभ्यस्तंदेवाब्राह्मणंविदुः॥ १३॥ नक्रुद्ध्येन्नप्रहृष्येच्चमानितोमानितश्चयः॥ सर्वभूतेष्वभयदस्तंदेवाब्राह्मणंविदुः॥ १४॥ नाभिनंदेतमरणंनाभिनंदेतजीवितं॥ कालमेवप्रतीक्षेतनिदेशंभृतकोयथा॥ १५॥

त्वात् नहीयतेमोक्षसुखात् ॥ ५ ॥ भावसमाहितःचित्तसमाधानवान् ॥ ६ ॥ कपालंपानपात्रं विवर्णकाषायवस्त्रंकुचैलमित्युच्यते उपेक्षाप्रीतिद्वेषराहित्यं ॥७॥ यस्मिन्निति आकुश्यमानोनाक्रोशेदित्यर्थः ॥ ८ ॥ एतदेवाह नैवेति ॥ ९ ॥ भैषज्यंभवरोगचिकित्सां ॥ १० ॥ येनसंप्रज्ञातेऽहमेवेदंसर्वोस्मीतिपश्यता येनरूपादीनगृह्णताचजनपूर्णमपिस्थानंशून्यमिवभवति ब्राह्मणंब्रह्मिष्ठं ॥ ११ ॥ १२ ॥ अहेः सर्पात् गणात्जनसमूहात् सौहित्यात्मृष्टान्नजनिततृप्तेः ॥ १३ ॥ १४ ॥ निदेशंआज्ञां ॥ १५ ॥

Digitized by Google